

**Viering voor de tweede scheppingsdag (water): "Panta Rei" - alles stroomt
- met tafelviering-**

Dr. Otto Kroesen, voormalig studentenpastor Delft , thans universitair docent ethiek en techniekdynamica aan de Technische Universiteit in Delft

Lezingen

men kan kiezen uit:

Genesis 2: 6-8 over de tweede scheppingsdag

Genesis 7, 8,9 over het zondvloedverhaal

Psalm 114 over de uittocht uit Egypte

Marcus 6:45-51 over Jezus, die de zee kalmeert

of ook uit een combinatie van deze vier.

N.B.

Wij volgen hier een redelijk gebruikelijke protestantse orde van dienst, met tafelviering. Die kan natuurlijk naar wens voor allerlei contexten aangepast worden. Het thema van de dienst is water, natuurlijk. Water beweegt. Door de oude stammen werd het water altijd voor een levend wezen aangezien. De boodschap, kern of strekking van de Bijbelstudie die afgedrukt staat op deze webpagina verderop, na de orde van dienst zit besloten in het woord beweging. Wij bewegen ons voort naar de God van vrede en recht. Zijn vrijheid en liefde zijn nog niet volledig deel van ons leven. Wij strekken ons er naar uit. Alleen door dat te doen winnen wij de spirituele kracht, de solidariteit en de betrokkenheid op elkaar, die het mogelijk maken de maatschappelijke problemen en de milieuproblemen van onze dagen te boven te komen.

Aanvangslied

Liedboek Psalm 42 vers1,7; of Psalm 85; of Psalm 114

Onze hulp is in de naam van de Heer,
die hemel en aarde gemaakt heeft.

Genade zij u en vrede van God onze Vader
door onze Heer Jezus Christus,
in de gemeenschap van de Heilige Geest.
Amen

Stil Gebed

of
Gebed van toenadering

Wij komen tot u en zoeken uw aangezicht
uw licht omstraalt ons en doorstroomt ons.
Neem onze weerstanden weg,
opdat wij uw naam loven.
Amen

Kyriegebed (na elke gebedsintentie kan een acclamatie gezongen worden)

Wij roepen tot God om de nood van deze wereld
Dat wil zeggen, wij roepen tot hem om ónze nood.

Wij leven op afstand van u. Alles is gewoon.
Grijs, een beetje kleur nog, een beetje versleten,
geen schittering in onze ogen.
Vrede, recht, het bloei van de schepping,
kan dat meer zijn dan wat onze kranten ons dagelijks vertellen?
Is er een inspiratie mogelijk,
die niet de volgende dag alweer met het oud papier meegaat?
Zo bidden wij zo zingen wij - Ontferm u over ons!

Wij leven op afstand van u.
U bent schitterend.
Vol van genade en waarheid.
Vol kleur: het wit en geel van uw heiligheid,
het rood van uw liefde,
het groen van uw leven.
Middenin onverschilligheid en dagelijksheid
missen wij u.
U bent ver weg maar ons verlangen strekt zich reeds na u uit.
Zo bidden wij, zo zingen wij - Ontferm u over ons!

Wij leven op afstand van u.
Vaste vormen en gewoonten verzetten zich tegen beweging en bewogenheid.
Wij zouden willen bewegen,
maar trots en traagheid blokkeren ons.
Wend uw aangezicht naar ons om en doe ons weer leven,
water uit de rots.
Zou bidden wij, zo zingen wij - Ontferming over ons!

Loflied

LiedboekGezang 255, 257, 381, 481

Lezing

Voor de lezingen heeft de voorganger de keuze uit:
Genesis 2: 6-8 over de tweede scheppingsdag
Psalm 114 over de uittocht uit Egypte
Genesis 7, 8,9 over het zondvloedverhaal
Marcus 6:45-51 over Jezus, die de zee kalmeert
Of ook uit een combinatie van deze vier.

Liederen die erbij passen:

Psalm 2, 19, 27, 46, 65, 85, 103, 146
Liedboek Gezang 114, 249, 288, 300, 308, 477
Een van deze liederen kan ook gekozen worden als lied naar de preek.

Overweging/preek

zie voor mogelijkheden en inspratie de bijbelstudies onderaan deze liturgie

Gebed

Na elke voorbede antwoordt de gemeente met:
"Heer, onze Heer, wij bidden u verhoor ons"

Heer onze God, wij danken u,
want u bent een bron van leven,
een bron van liefde,
een bron van recht.
In het licht van uw gelaat
krijgen die woorden pas betekenis.

Heer, wij bidden u om het lot van uw schepping.
Als mensen onverschillig zijn,
lijden de armen,
en wordt de aarde een wildernis.
Zend uw Geest om ons aangezicht te herscheppen
zodat wij de aarde herscheppen.

Wij zijn nog onderweg.
De schepping is nog niet af.
Wijzelf zijn nog niet af,
nog niet geschapen.
Wij bidden u om de openheid
en de omvormbaarheid
die nodig is om anders te kunnen
om anders te zijn
dan zoals we nu eenmaal geworden zijn,
opdat uit rotsen water wordt.

Heer, wij bidden u,
dat tegenstanders van elkaar kunnen leren,
dat opponenten naar elkaar kunnen luisteren,
dat uit brokstukken van inzichten en waarheden
de heelheid van uw mensenkinderen
de heelheid van de schepping ontstaat.

Wij bidden u, Heer, om verlossing,
meer nog dan om louter een oplossing van de milieuproblemen.
als wij mensen op elkaar aan kunnen
dan is het draagvlak daar,
dan dragen wij allen samen
bergen en rivieren, heuvels en dalen
als een lichte last.
Wij samen -
in eenheid en verbondenheid -
Dat is de verlossing van de wereld,
dan bloeit de aarde.

Amen

Tafelgebed

Uw woord schept vrede.
Een onaanzienlijk woord,
onopvallend gesproken,
niet geacht en zonder lawaai,
niet beloond en niet zichtbaar,
gemakkelijk aan voorbij te gaan,
te gewoon en zonder vette letters.
Jezus uw Zoon is dat woord
in elk woord dat vrede sticht.
Zijn naam zij geprezen boven alle naam.

Wij loven Jezus Christus, uw Zoon,
die op de avond voor zijn dood tot U gebeden heeft,
en die U dank bracht,
het brood in zijn handen,
die het voor ons brak, zeggend:
neemt hiervan allen,
want dit is mijn lichaam dat voor u gebroken wordt.

Stilte

Na de maaltijd nam Hij de beker,
gaf hun die te drinken,
U dankend en zeggend:
dit is het nieuwe Verbond in mijn bloed,
dat vergoten wordt voor u en alle mensen.

Stilte

U brengt ons bijeen als burgers
van een stad, die nog komende is,
Die niet bestaat dan
Voor wie geloven
en alvast zo leven
als zij geloven:
verweven met alle anderen.

In die stad is het groen
in die stad is het licht
en die stad is niet meer een wildernis.
Die stad is een stede,
een plaats om te wonen.
Een plaats waar de natuur in bloei staat
dankzij de vrede van de mensen,
dankzij woorden van vrede.
Dankzij uw woord.

Breken van brood en wijn

Uw woord
brood en wijn geworden
wekt ons tot leven
en maakt ons tot een belofte
gegeven aan de ander: vrede,
omwending naar elkaar,
een huwelijk van hemel en aarde.
Wij danken u.
Amen

Slotlied

Liedboek gezang 250

Zegen

Bijbelstudie bij de lezingen:

Genesis 2 vers 6-8

God zei: 'Er moet midden in het water een gewelf komen dat de watermassa's van elkaar scheidt.' **7** *En zo gebeurde het. God maakte het gewelf en scheidde het water onder het gewelf van het water erboven.* **8** *Hij noemde het gewelf hemel. Het werd avond en het werd morgen. De tweede dag.*

9 *God zei: 'Het water onder de hemel moet naar één plaats stromen, zodat er droog land verschijnt.'* *En zo gebeurde het.* **10** *Het droge noemde hij aarde, het samengestroomde water noemde hij zee. En God zag dat het goed was.*

God maakt scheiding. Heel in het begin zijn hemel en aarde gemaakt. Door die twee goed uit elkaar te houden wordt ruimte geschapen. Zonder ruimte kunnen we niet ademen. Je kunt dat allemaal letterlijk opvatten alsof God een soort ingenieur is. En alsof de bijbel een verslag geeft van zijn constructie arbeid.

Men leest dan de bijbel als een soort natuurkunde boek. Dat kan niet de bedoeling zijn. Bovendien is Genesis 1 ook geschreven als een soort gedicht. Er zit een refrein in: "En God zag dat het goed was" en meer van die terugkomende formuleringen.

Dus kun je de scheiding tussen hemel en aarde ook figuurlijk lezen. Je kunt ook zeggen: niet letterlijk, maar naar de letter. Want bij het woord "hemel" komt je altijd veel meer in gedachten dan alleen het blauwe of het gewelf boven je hoofd. Hemel, dat is waar het leven goed is, dat is vrede, gerechtigheid. Aarde, dat is chaos, alles door elkaar, modder. De mens is uit aarde gemaakt, uit klei, maar eigenlijk is dat toch ook een soort modder. De mens moddert maar wat aan.

Misschien is dat wat te negatief geformuleerd. Maar de bedoeling is wel duidelijk. De hemel representeert een soort oneindige goedheid, die bij God is. Die is ver weg, van ons gescheiden. Maar juist dat maakt het ook mogelijk, dat wij ons daar heen bewegen. Als hemel en aarde niet gescheiden waren, dan hadden wij de volmaaktheid al bereikt. Als alles perfect is is er geen verdere groei mogelijk en dat is de dood in de pot.

Zo kom ik ook aan de titel voor deze overwegingen. "Panta Rei" is een uitdrukking van Heraclitus, de grote Griekse wijsgeer van wie maar enkele fragmenten bewaard zijn. Alles stroomt, zo beweerde hij. Hij bedoelde daar naar alle waarschijnlijkheid mee, dat alles voortdurend in beweging is. En waarschijnlijk is dat ook polemiëk met Parmenides, die andere grote Griekse filosoof die juist op zoek was naar dat gene wat vaststaat. Hij was op

zoek naar "To ontoos oon", en dat betekent: dat wat naar waarheid is. Het echte zijn. Hij wilde perfectie. Precies zoals ook later Plato de perfectie van de hemel op aarde wil. Wij hebben ook in onze tijd nog wel een klap van die molen meegekregen. Wij willen het graag goed doen, zodat wat we doen niet vatbaar is voor kritiek. Maar stel dat je het goed doet, dan is er vanaf dat moment ook alleen maar stilstand. Kortom, als hemel en aarde gescheiden zijn, is er ruimte voor beweging. Wij kunnen niet op weg gaan naar God als wij Gods volmaaktheid al in pacht hebben.

Op de derde dag vindt er dan nog een andere scheiding plaats: tussen land en water. Naar mijn idee staat deze derde dag in een bepaalde verhouding tot de tweede dag. Deze: als de scheiding of spanning tussen hemel en aarde serieus genomen wordt, dan pas kan ook op aarde een beetje orde op zaken gesteld worden.

Zogenaamd gaat Genesis 1 dus wel over de schepping van het universum. Maar eigenlijk vertelt Genesis 1 het verhaal van God en mens en hun interactie. En dan ook natuurlijk het verhaal van mens en mens. Waar God en mens in de goede verhouding staan (hemel en aarde gescheiden van elkaar zijn, zodat de mens naar God toe kan bewegen), daar komen ook de mensen onder elkaar en de mensen met de natuur in goede verhouding te staan. De natuur doet mee met de relatie tussen God en mens.

Psalm 114

*1 Toen Israël wegtrok uit Egypte,
het volk van Jakob dat vreemdtalige land verliet,*

*2 werd Juda zijn heiligdom,
Israël zijn koninkrijk.*

*3 De zee zag en vluchtte,
de Jordaan trok zich terug,*

*4 de bergen schrokken op als rammen,
als lammeren sprongen de heuvels op.*

*5 Waarvoor, zee, neem je de vlucht,
Jordaan, trek jij je terug?*

*6 Waarvoor, bergen, schrikken jullie op als rammen,
springen jullie, heuvels, als lammeren op?*

*7 'Voor het aanschijn van de Heer, – beef, aarde! –
voor het aanschijn van de God van Jakob.*

*8 Hij verandert de rots in een bron,
hard gesteente in een stroom van water.'*

De natuur volgt God en mens. Als Israël Egypte verlaat, het barbaarse land (= waar een vreemde taal gesproken wordt, niet de taal van recht en vrede), dan schudt de aarde op haar grondvesten. Als gewone mensen, slaven en arbeiders, het gezag van de Egyptische farao durven tartten, dan slaat de zee op de vlucht en de Jordaan laat zijn water de verkeerde kant uitstromen. Bergen en heuvels blijven niet op hun plek. Want God verandert de rots in een bron. Hard gesteente in een stroom van water.

Die laatste regels moeten wel slaan op het maatschappelijk systeem van Egypte. Egypte had een hiërarchische structuur, met de farao en zijn priesters en ambtenaren (priesters waren ook ambtenaren) aan het hoofd en daaronder de ambachten en de arbeiders en slaven. Egypte was als het ware een grote fabriek waar de farao de baas van was. Het was ook de

graanschuur van het oude oosten. Want produceren kun je met een dergelijke gezagsstructuur wel. Heel efficiënt. De prijs is echter dat alle mensen een soort functie worden in dat systeem. Je ziet de mensen op de Egyptische muurschilderingen dan ook altijd in een bepaalde houding staan, de borst naar voren, gestileerd.

Egypte had een voorkeur voor stenen bouwwerken en edelmetalen. Want die blijven. Het huis van Egypte zou zo vast als de sterren moeten staan. De sterren gaven ook het ritme van de landbouw kalender en van de religieuze feesten aan. Aan de stand van de sterren kon iedereen in heel Egypte de kalender aflezen. Middels deze kalender had de farao eigenlijk ook de grote overstroming in Egypte, de overstroming van de Nijl, die elk jaar plaatsvindt, onder controle gebracht. Stel je voor: de overstroming van de Nijl, die elk jaar rond 19 juli plaatsvond, is een terugkerende ramp. Iedereen moet dan door de overstroming al zijn bezittingen verlaten. En wie niet op tijd is komt om. Maar de farao en zijn priesters konden aan de stand van de sterren de komst van de overstroming aflezen. Met de stroom mee daalde de farao over de Nijl af naar de delta. Hij heeft de natuur onder controle! Zijn controle over het rijk lijkt op de controle van de sterren over de seizoenen. Zijn macht is uit graniet gehouwen. Goud en edelstenen bedoelen eigenlijk de sterren op aarde te brengen.

Met andere woorden, de laatste regels van psalm 114 zijn polemiek. Heel de psalm is dat eigenlijk. Bergen en heuvels, die zo vast lijken te staan als een huis, springen op. Rivieren die altijd naar de zee stromen, stromen van schrik de andere kant op. En de harde steen, waar het rijk van farao op gebouwd is, wordt tot een stroom van water.

Wie het rijk van de farao verlaat, verlaat eigenlijk het rijk van de perfectie. Altijd hebben oosterse (ook westerse) despoten hun bevolking wijs willen maken, dat hun heerschappij een soort eindtoestand is. Israël, dat uit Egypte wegtrekt brengt daar weer beweging in. De natuur schrikt ervan en komt ook in beweging. Alles gaat weer stromen.

Zelf werk ik als universitair docent ethiek en techniekdynamica (techniekverandering) aan de Technische Universiteit Delft. Iedereen is daar op de een of andere manier bezig met techniek. Het is onvoorstelbaar wat er nog aan technische mogelijkheden op de plank ligt en in ontwikkeling is. Als het om het milieu gaat, geloof ik daarom dat de techniek niet het probleem is. Als wij mensen het willen, krijgen wij het milieuprobleem onder controle. Als wij willen is klimaatverandering geen probleem. Als, als... De mens is volgens mij het probleem. Waar de mens een status quo creëert, die uit graniet gehouwen is, kan niets in beweging komen, kan niets stromen. Dan kan ook niets veranderen. Daarom is volgens mij de samenwerking tussen mensen, de gemeenschappelijke wil tot verandering het grote probleem. Omdat tot stand te brengen daar is een hogere inspiratie voor nodig.

Wie een revolutionaire situatie meemaakt als de uittocht van Israël uit Egypte heeft daar misschien meer oog voor. Als mensen echt willen kunnen zij hemel en aarde bewegen. Als zij geloven in een hogere gerechtigheid (een hemel die niet samenvalt met de aarde, maar daarvan gescheiden is) en zich daar met heel hun bestaan aan geven, dan heeft de natuur te gehoorzamen. In psalm 85 staat het mooie vers (vers 14): "Het recht gaat voor God uit en baant voor hem de weg." Met andere woorden het recht, dat mensen doen baant de weg voor Gods komst in de wereld. Ook verder in de psalmen kom je steeds de gedachte tegen, dat de aarde zijn vruchten voortbrengt als mensen elkander recht doen. Waar mensen in oorlog verkeren wordt ook het land een woestijn. De mensen van toen hebben dat vaak genoeg van dichtbij gezien.

Volgens velen is het zondvloedverhaal het verhaal van een eenmalige ramp. Het zou een symbolisch verhaal kunnen zijn, dat het gevaar en het levengevende karakter van het water tot het thema heeft. Maar waar is water gevaarlijk en tegelijkertijd levengevend? Natuurlijk, langs grote rivieren. De grote beschavingen hebben zich langs de grote rivieren gevestigd, waar overvloed aan water was voor bevloeiing en landbouw, maar waar ook jaarlijks grote delen van het land overstroomd werden door het smeltwater uit de bergen. In Egypte heeft de

farao met zijn priesterkaste (zijn ambtenaren) het gevaar van het water in een bron van leven weten te verkeren. De stijging van de Nijl werd voorspelbaar, toen men zag, dat de ster Sirius telkens vlak boven de horizon stond in een bepaalde constellatie met de andere sterren als de Nijl ging stijgen. Door de stand van de sterren te interpreteren kon de farao dus anticiperen op het gevaar. Daarom werden kalenders belangrijk in Egypte. Jaarlijks voer hij langs de Nijl stroomafwaarts en nam een grote pijler mee. Die werd opgesteld in de Delta en aan de hand van die pijler kon men aflezen hoe hoog het water steeg. Te veel water was natuurlijk rampzalig, maar te weinig ook. Want dat betekende onvoldoende oogst en mogelijk dus rebellie.

Vanuit dit perspectief geef ik commentaar op verschillende delen van het Noachverhaal. In het Noachverhaal geeft Israël zijn waardering te kennen voor de prestaties van Egypte. Tenslotte was Egypte erin geslaagd langs 1500 km Nijl vrede te stichten! Stel je voor hoe stammen elkaar bestreden in het Nijldal als zij allemaal moesten vluchten voor de vloed! De stichting van het rijk Egypte moet op de een of andere manier een antwoord geweest zijn op een grote nood. Een uittocht dus! Maar ook uit Egypte moet Israël nog een keer weg. Noach moet niet meer dan een jaar in de ark blijven.

Het verhaal van Egypte zelf al maakt duidelijk, dat alleen een bepaalde samenlevingsorde, samenwerking, vrede en recht de dreiging van het milieu onder controle kan krijgen. Vaak is dat ook verkeerd uitgedacht. Zo is bekend, dat het Babylonische Rijk aan de Eufraat en de Tigris ingestort is door verzilting van het land. Die is altijd een probleem bij grote bevoeiingswerken, ook in onze tijd. Voor de oplossing van een probleem krijgt de samenleving altijd een ander probleem terug. Daarom moet de samenleving zelf "vloeibaar blijven", dat wil zeggen niet verstarren, maar steeds onderweg zijn. Onderweg in de ruimte tussen aarde en hemel. Onderweg naar haar bestemming. Onderweg kan steeds een hogere vorm van gerechtigheid gecreëerd worden. Dat is ook het avontuur van Israël en de uittocht uit de ark. Uit Egypte.

Genesis 6 vers 9-16

9 Dit is de geschiedenis van Noach en zijn nakomelingen. Noach was een rechtschapen man; hij was in zijn tijd de enige die een voorbeeldig leven leidde, in nauwe verbondenheid met God. 10 Hij had drie zonen: Sem, Cham en Jafet.

11 In Noachs tijd was de aarde in Gods ogen verdorven en vol onrecht. 12 Toen God zag dat de aarde door en door slecht was, dat iedereen een verderfelijk leven leidde, 13 zei hij tegen Noach: 'Ik heb besloten een einde te maken aan het leven van alle mensen, want door hen is de aarde vol onrecht. Ik ga hen vernietigen, en de aarde erbij. 14 Maak jij nu een ark van pijnboomhout. Maak daar verschillende ruimten in, en bestrijk hem vanbinnen en vanbuiten met pek. 15 Maak hem driehonderd el lang, vijftig el breed en dertig el hoog. 16 Je moet er een lichtopening in aanbrengen en aan de bovenkant één el openlaten; de ingang moet je in de zijkant maken. De ark moet een benedenverdieping krijgen en daarboven nog twee verdiepingen.

Er is strijd over mogelijk wat nou "één el openlaten" kan betekenen. Waarschijnlijk moeten we ons voorstellen, dat de zijkanten van de ark naar elkaar toelopen, van weerskanten een schuin dak dus. En dat dak moet dan niet helemaal dichtgemaakt worden. Kortom, de ark ziet eruit als een piramide zonder punt. De piramide wordt niet afgemaakt want anders kan er geen licht van boven inkomen. Dat is heel treffend als je bedenkt, dat piramiden in Egypte gevormd waren naar analogie van het Zodiacaal licht dat in meer dan de helft van de nachten op het zuidelijk halfrond zichtbaar is. Tegen de ochtend wordt een piramidekegel van licht zichtbaar. De piramide beeldt dit licht af, maar is van steen. De farao's brachten in versteende vorm het licht van de sterren ook op aarde. Daarmee gaven zij aan: zij hebben de controle over hemel en aarde beide. Wat de sterren en de goden aan de hemel doen, doen zij op aarde. Hun wil

geschiedt zowel aan de hemel als op de aarde. Maar de ark blijft naar boven toe open. Er is iets dat boven de ark uitgaat. Er is iets dat boven Egypte uitgaat.

Genesis 6, vers 17-22

17 Ik laat een grote vloed over de aarde komen, een watermassa die haar zal overspoelen, om alles onder de hemel waarin levensadem is te vernietigen; alles op aarde zal omkomen.

18 Maar met jou zal ik een verbond sluiten. Jij moet de ark in gaan, samen met je zonen, je vrouw en de vrouwen van je zonen. 19 En van alle dieren moet je er twee in de ark brengen, om ervoor te zorgen dat die met jou in leven blijven. Een mannetje en een wijfje moeten het zijn. 20 Van alle soorten vogels, van alle soorten vee en van alles wat op de aardbodem rondkruipt, zullen er twee naar je toe komen; die zullen in leven blijven. 21 Leg ook een voorraad aan van alles wat eetbaar is, zodat jullie allemaal te eten hebben.’ 22 Noach deed dit; hij deed alles zoals God het hem had opgedragen.

Egypte heeft in de begintijd ook de illusie gehad, dat het heel de aarde omvatte. Het redde de wereld van de stammentwisten. Het had de ambitie heel de werkelijkheid in deze kosmos op te nemen.

Genesis 7, vers 17- 8, vers 14

17 De vloed overstroomde de aarde veertig dagen lang. Het water steeg en de ark werd opgetild, zodat hij van de aarde loskwam. 18 Het water op aarde nam steeds maar toe, hoger en hoger steeg het, en de ark dreef op het water. 19 Het water bleef voortdurend toenemen, zelfs de hoogste bergen kwamen onder te staan. 20 Tot vijftien el daarboven reikte het water, de bergen stonden helemaal onder. 21 Alles wat op aarde leefde kwam om, alles wat er rondwemelde: vogels, vee, wilde dieren, en ook alle mensen. 22 Alles wat op het land leefde en ademde vond de dood. 23 Alles wat op aarde bestond werd weggevaagd: de mensen, het vee, de kruipende dieren en de vogels, ze werden van de aarde weggevaagd. Alleen Noach bleef over, met alles wat bij hem in de ark was. 24 Honderdvijftig dagen lang was de aarde helemaal met water bedekt.

8 1 Toen dacht God weer aan Noach en aan alle wilde dieren en het vee bij hem in de ark. Op zijn bevel begon er een wind over de aarde te waaien, waardoor het water afnam. 2 De bronnen van de oervloed en de sluizen van de hemel werden gesloten, zodat het ophield met regenen. 3 Geleidelijk vloeide het water weg van de aarde; na honderdvijftig dagen begon het te zakken. 4 Op de zeventiende dag van de zevende maand liep de ark vast op het Araratgebergte. 5 Het water zakte voortdurend verder, en op de eerste dag van de tiende maand werden de toppen van de bergen zichtbaar.

6 Na verloop van veertig dagen deed Noach het venster dat hij in de ark had aangebracht open 7 en liet een raaf los. Deze bleef heen en weer vliegen totdat de aarde droog was.

8 Vervolgens liet hij een duif los om te zien of het water verder gedaald was. 9 Maar de duif kon nergens een plekje vinden waar ze kon neerstrijken om te rusten en kwam bij hem terug in de ark, want overal op de aarde was nog water. Hij stak zijn hand uit, pakte haar en nam haar weer bij zich in de ark. 10 Hij wachtte nog zeven dagen en liet de duif toen opnieuw los. 11 Tegen de avond kwam ze bij hem terug – met een jong olijfblad in haar snavel. Toen wist Noach dat het water op de aarde verder gedaald was. 12 Weer wachtte hij zeven dagen en daarna liet hij de duif nogmaals los. Ze kwam niet meer bij hem terug. 13 In het zeshonderdeerste jaar van Noachs leven, op de eerste dag van de eerste maand, was het water van de aarde verdwenen. Noach maakte het dak van de ark open en keek rond – de aarde was drooggevallen. 14 Op de zevenentwintigste dag van de tweede maand was de aarde droog.

Ook hier wordt als het ware de kalender van het jaar van Noach bijgehouden. Wat berekeningen kunnen de symboliek van de getallen in het verhaal van de ark verduidelijken:

Op zijn hoogste stand is het water 15 el boven de hoogste bergen gestegen (Genesis 7 vers 20). Zeven dagen nadat de ark gesloten is, begint het te regenen. Zeven dagen hebben de mensen nog tijd gehad om zich te bedenken. Dat is een verwijzing naar Israels week van zeven dagen. Na 150 dagen regen beginnen de wateren af te nemen. Als Noach op de 17e dag op de 7e maand vast komt te zitten op de berg Ararat is het water pas 16 dagen aan het zakken. Hoeveel el zou het water na deze zestien dagen gezakt zijn? Dat laat zich uitrekenen. Want als in de tiende maand, op de eerste der maand, de toppen van de bergen zichtbaar worden, is het water 60 dagen aan het zakken (alles gerekend naar maanmaanden van 29 dagen en iets meer). We herinneren ons dat na de regen het water 15 el boven de bergen uit kwam. In zestig dagen is het water dus 15 el gezakt. Als in zestig dagen het water 15 el zakt, dan is dat in zestien dagen dus ongeveer 4 el. Daaruit is af te leiden, dat de Ark een diepgang heeft gehad van 11 el, slechts vier el boven de berg Ararat toen het water 15 el boven de bergen stond. Na nog eens zestig dagen, op nieuwjaarsdag, de dag waarop de Farao zijn troon feestelijk besteeg, was is het land droog. Dat is samen 120 dagen, precies zolang als de overstroming van de Nijl in Egypte duurt. Bovendien kunnen we uit dit tijdsverloop opmaken hoe hoog de bergen geweest zijn. Niet erg hoog: In zestig dagen zakte het water immers 15 el. De bergen moeten dan dus ook niet hoger dan 15 el geweest zijn. Die getallen kunnen we bij elkaar optellen: de 15 el van de bergen, plus de 15 el van de watervloed plus de hoogte van de ark van 30 el maken samen een hoogte van 60 el. Maar zo hoog heeft de ark natuurlijk niet werkelijk boven het water uit gestoken. Want daarvan moet de diepgang van de ark afgetrokken worden. Die was 11 el. Dan heeft de ark op zijn hoogste punt 49 el bereikt, net niet 50. Dat levert een prachtig stukje symboliek op. Want volgens de Joodse kabbalistiek is het getal van de aardse volheid 50. De 49 el van deze wereld wordt volmaakt door net die ene el die de ark niet heeft, en die el heeft de ark niet, omdat er licht van boven in moet kunnen komen...

Op de 17e van de tweede maand begint de watervloed. Juist op nieuwjaarsdag is het land weer droog. Op de 27e van de tweede maand stap iedereen uit. Dan is Noach met zijn gevolg precies één jaar in de ark geweest.

De pijler die de farao jaarlijks of tweejaarlijks meenam en in de delta opstelde had markeringen tussen de 12e en de 16e el. Zo kon men zien hoe hoog het water kwam. 15 el is dus mooi en 16 el is al teveel.

De raaf is ook een verwijzing naar Egypte, naar de valk, die met zijn scherpe ogen heel het rivierdal overziet. De farao wordt afgebeeld met deze valk achter zijn hoofd, die haar vleugels om hem heen slaat. Horus is de goddelijke naam van de farao en tevens de naam van deze valk. Nu vliegt die valk weg en keert niet terug. Noach/farao stopt ermee. Zijn plaats wordt ingenomen door de duif, en het woord duif in het verhaal is misschien met opzet vrouwelijk.

Genesis 9, vers 8-17

8 Ook zei God tegen Noach en zijn zonen: 9 'Hierbij sluit ik een verbond met jullie en met je nakomelingen, 10 en met alle levende wezens die bij jullie zijn: vogels, vee en wilde dieren, met alles wat uit de ark is gekomen, alle dieren op aarde. 11 Deze belofte doe ik jullie: nooit weer zal alles wat leeft door het water van een vloed worden uitgeroeid, nooit weer zal er een zondvloed komen om de aarde te vernietigen. 12 En dit,' zei God, 'zal voor alle komende generaties het teken zijn van het verbond tussen mij en jullie en alle levende wezens bij jullie: 13 ik plaats mijn boog in de wolken; die zal het teken zijn van het verbond tussen mij en de aarde. 14 Wanneer ik wolken samendrijf boven de aarde en in die wolken de boog zichtbaar wordt, 15 zal ik denken aan mijn verbond met jullie en met al wat leeft, en nooit weer zal het water aanzwellen tot een vloed die alles en iedereen vernietigt. 16 Als ik de boog in de wolken zie verschijnen, zal ik denken aan het eeuwigdurende verbond tussen God en al wat op aarde

leeft. *17 Dit, 'zei God tegen Noach, 'is het teken van het verbond dat ik met alle levende wezens op aarde gesloten heb.'*

Merkwaardig: in plaats van de sterren komt de regenboog als teken van Gods tegenwoordigheid. De loop van de sterren legt alles vast. Maar de regenboog is onvoorspelbaar! Zo is ook de weg die de mensen met God gaan onvoorspelbaar. Telkens wordt een onverwachte volgende stap gevraagd. Telkens antwoordt de samenleving op een nieuwe uitdaging en aan dit antwoord blijkt, of de samenleving geloof heeft in de toekomst of bang is en zich opsluit in een verleden van graniet. Gebeurt dat laatste, dan is de samenleving op een doodlopende weg. Dan kunnen nieuwe problemen niet opgelost worden, omdat oude procedures overheersen. Dat was de dood van Egypte. Daarom moest Israël uit Egypte weg en geloven in een onzichtbare God. Dat God niet zichtbaar afgebeeld mag worden in Israël is een verwijzing naar een toekomst, die wij nog niet kennen, maar die grotere vrede brengt en groter recht en barmhartigheid dan wij ooit in het verleden meegemaakt hebben. De wereld is nog bezig geschapen te worden. Waar mensen dat geloven, geloven ze in de God van Israël.

Marcus 6 vers 45-51

Meteen daarna gelastte hij zijn leerlingen in de boot te stappen en alvast naar de overkant te varen, naar Betsaida; intussen zou hijzelf de menigte wegsturen. 46 Nadat hij afscheid van de mensen had genomen, ging hij de berg op om er te bidden. 47 Bij het vallen van de avond was de boot midden op het meer, en hij was alleen aan land. 48 Toen hij zag dat de leerlingen door de hevige tegenwind maar nauwelijks vooruitkwamen, hoe hard ze ook roeiden, liep hij tegen het einde van de nacht over het meer naar hen toe, en hij wilde hen voorbijlopen. 49 Toen ze hem over het water zagen lopen, dachten ze dat hij een geestverschijning was en ze schreeuwden het uit. 50 Ze hadden hem allemaal gezien en raakten in paniek. Maar hij sprak hen meteen aan en zei: 'Blijf kalm! Ik ben het, wees niet bang.' 51 Hij stapte bij hen in de boot en de wind ging liggen. Zijn leerlingen waren helemaal van hun stuk gebracht. 52 Ze waren niet tot inzicht gekomen door wat er met de broden was gebeurd, omdat ze hardleers waren.

Weet Jezus ook als een farao het volk te voeden en het water onder controle te houden? In ieder geval luisteren de elementen naar zijn stem. Hij hoeft de wind niet eens tot kalmte te manen, maar zijn discipelen wel.

Hoe men het verhaal ook opvat, als zo gebeurt of als gelijkenis, de strekking blijft dezelfde: het woord van God heeft de regie over de elementen, de belofte van vrede en recht, liefde en mededogen. Met andere woorden, waar de bergrede en de kruisgang van Jezus macht heeft over de mensen, gehoorzamen de elementen aan de stroom die daardoor op gang gebracht wordt.

Dat is de strekking van al deze overwegingen.